

כלי מחקר זה נלקח מתוך **מאגר כלי המחקר** של קרן שלם התומכת במחקר שמטרתו שיפור איכות החיים של אנשים עם מוגבלות והסובבים אותם.

כלי המחקר הינם גרסאות אשר נעשה בהן שימוש על ידי החוקרים עצמם ולכן יתכנו אי התאמות בין פרטי הכלי המקורי לבין הפרטים המתוארים במאגר.

כל המעוניין להשתמש באחד מכלי מחקר מתבקש לפנות לחוקר שערך את המחקר הרלבנטי ולוודא את אישור השימוש בכלי מבחינת זכויות יוצרים.

לקרן שלם אין זכויות על הכלים המוזכרים באתר זה.

ניתוח כלי מחקר

שם כלי המחקר
שאלון תיאורי מקרה

שנה ומחבר
2024, הילה תמר אדרי, בהנחיית: ד"ר יעל קרני ויזל, המחלקה לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת בר אילן.

מטרת כלי המחקר
לבחון את האופן שבו אנשי מקצוע מעריכים את הצורך הרגשי של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה) בסיוע נפשי בעת אובדן אדם קרוב, ואת מידת נכונותם להתערב מבחינה רגשית ולשלבם בטקסי אבלות.

סוג כלי המחקר
שאלון תיאורי מקרה.

אוכלוסיית היעד
אוכלוסיית היעד מכוונת לאנשי מקצוע, בעלי ניסיון של חמש שנים ומעלה, בעבודה עם אנשים עם מש"ה במסגרות שונות בקהילה ובמערכות הבריאות העובדים עם אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה). בין המשתתפים נמנים עובדת סוציאלית בכירה במערך דיור לאנשים עם מש"ה המתגוררים בקהילה, מנהלת מחלקת הדרכה בארגון הנותן שירות לאנשים עם מוגבלויות, רכזת תמיכות בפנימייה לאנשים מבוגרים עם מש"ה, רופאים בכירים ומתמחים בקופות חולים ובבתי חולים ציבוריים, כולל רופאי משפחה ורופאים במחלקות פנימיות, וכן אחים ואחיות ראשיים במחלקות כירורגיות וקרדיולוגיות. בנוסף, נכללו מפקחת בתחום החינוך המיוחד שחוותה מוות של ילד עם מוגבלות ונדרשה לתווך זאת לשאר הילדים בגן, יו"ר פורום הבינלאומי לטיפול באובדן ושכול, ומנהלת הוסטל לאנשים עם מש"ה בעמותה לאנשים עם מש"ה.

אופי הדיווח
דיווח עצמי, המבוסס על תשובות המשתתפים לשאלות בעקבות תיאורי המקרה.

מבנה כלי המחקר
מבנה כלי המחקר "תיאורי מקרה" כולל ארבעה תיאורי מקרה, כאשר כל תיאור מקרה מציג סיטואציה מציאותית ורב-ממדית שאנשי מקצוע עשויים לפגוש בעבודתם עם אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה). כל תיאור מקרה נועד להעלות דילמות מקצועיות הנוגעות לזיהוי צרכים רגשיים, התערבות רגשית והתערבות טקסית בהקשר של אובדן ואבל בקרב אנשים עם מש"ה.
לכל אחד מארבעת תיאורי המקרה מוצמדות שלוש שאלות עיקריות:

שאלה על זיהוי רגשי: המשתתפים מתבקשים לדרג את הכרתם בצורך הרגשי של האדם עם מש"ה בעקבות האובדן.

שאלה על התערבות רגשית: המשתתפים מתבקשים לדרג את מידת נכונותם להתערב מבחינה רגשית ולסייע לאדם עם מש"ה.

שאלה על השתתפות בטקסי אבלות: המשתתפים נשאלים על מידת הנכונות שלהם לשלב את האדם עם מש"ה בטקסי אבלות.

כל שאלה נמדדת בסולם ליקרט בן 5 דרגות:

1 - מייצג הכרה נמוכה בצורך הרגשי או נכונות נמוכה להתערב.

5 - מייצג הכרה גבוהה בצורך הרגשי ונכונות גבוהה להתערב ולשלב את האדם בטקסי האבל.

סוג סולם המדידה

סולם ליקרט בין 1 (מייצג הכרה נמוכה בצורך הרגשי או נכונות נמוכה להתערב) ועד ל - 5 (מייצג הכרה גבוהה בצורך הרגשי ונכונות גבוהה להתערב ולשלב את האדם בטקסי האבל).

סוג הפריטים בכלי המחקר

שאלות סגורות, עם דירוג על סולם ליקרט.

אורך כלי המחקר

ארבעה תיאורי מקרה, עם שלוש שאלות לכל תיאור (סה"כ 12 שאלות), זמן מילוי משוער: כ-15 דקות.

תוקף ומהימנות

אלפא קרונברך נבדק עבור שלושת המשתנים: זיהוי רגשי ($\alpha = 0.84$), התערבות רגשית ($\alpha = 0.78$) והתערבות טקסית ($\alpha = 0.77$)

רשימת מחקרי קרן שלם אשר עשו שימוש בכלי

1. תפיסותיהם של אנשי מקצוע את צרכיהם של אנשים עם מוגבלויות שכלית המתמודדים עם אובדן אדם קרוב.
2024, הילה תמר אדרי, בהנחיית: ד"ר יעל קרני ויזל, המחלקה לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת בר אילן.
מק"ט: [890-660-2021](tel:890-660-2021)

לשימוש פנימי – מיקום במאגר כלי המחקר של הקרן

כלי מחקר < אפיון ארגונים, צוות ואנשי מקצוע בתחום המש"ה > ידע ותפיסות הצוות בנושאים הנוגעים לטיפול/ליווי אדם עם מש"ה > שאלון תיאורי מקרה.

קישורים שימושיים

[למאגר מחקרי הקרן <](#)

[למאגר כלי המחקר באתר הקרן <](#)

שאלון תיאורי מקרה

לפניך תיאורי מקרה ובעקבותיהם שאלות. אנא סמן/י את דעתך על סקאלת התשובות בין 1 ל- 5 .

רונית, נערה עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה) קלה, בת 20 מתגוררת בבית הוריה בירושלים, בכורה מבין ארבע בנות, אחיותיה ללא מוגבלות. רונית משולבת בתעסוקה הנתמכת מזה כ-חמש שנים. אימה של רונית חוותה לאחרונה לידה שקטה בחודש השביעי להריונה, לאחר היעדר דופק עוברי. האם כעת עצובה ומכונסת בעצמה כאובה על מות העובר. היא שיתפה את העוס"ת בשירות התעסוקה בה משתלבת רונית בכך שהיא צפויה לקבור את העובר למחרת. היא הודיעה על כך לשאר בנותיה אולם, היא אינה פנויה רגשית להתמודד עם מתן הבשורה לרונית, היא מעדיפה שלא לשתף אותה במתרחש.

מה לדעתך רונית תרגיש בקשר ללידה השקטה של אימה?

- לאור מגבלתה של רונית, היא לא תחוש דבר שונה בעקבות הלידה השקטה
  - ייתכן ורונית תחוש דבר שונה בעקבות הלידה השקטה, אך אין צורך להתייחס לכך
  - רונית תרגיש תחושות של צער וכאב אך במידה פחותה מאדם ללא מש"ה
  - רונית תחוש תחושות צער ואבל דומות לאדם דומות במעט לאדם ללא מש"ה
  - רונית תחוש רגשות צער וכאב כמו כל אדם אחר המאבד אדם קרוב
-

מה תמליץ/י לאיש המקצוע לעשות?

- להימנע מעיסוק ברגשות של רונית בעקבות הלידה השקטה על מנת להימנע מהצפה רגשית
  - להפחית בעיסוק ברגשות של רונית בעקבות הלידה השקטה על מנת להימנע מהצפה רגשית
  - אם רונית תיזום ניתן לאפשר שיח רגשי אודות הלידה השקטה
  - במידה ורונית תביע מצוקה ניתן להתערב ולהעניק טיפול רגשי לרונית
  - ליזום שיח מכוון אודות הלידה השקטה ולעודד ביטוי רגשי של רונית
-

מה דעתך על שילובה של רונית בטקסי אבלות?

- טוב יהיה עבור רונית לדבוק בשגרה. לא מומלץ לשלבה בטקסי האבל ולא רצוי להעלות אפשרות זו
- במידה ורונית תיזום בקשה, מומלץ לשכנעה לא להשתתף באופן מוגש בחלק מסוים מטקסי האבל

- אם רונית תיזום בקשה, ניתן לסייע לה להשתתף באופן מוגש בחלק מסוים מטקסי האבל
- אם רונית תיזון בקשה כדאי, אבל לא חייב, לסייע לה להשתתף באופן מוגש בחלק מסוים מטקסי האבל
- לעודד ולסייע לרונית להשתתף באופן מוגש ומותאם לתפקודה בכל טקסי האבל במידה ורונית מעוניינת
- אחר: _____

הערות: _____

נדב, בן 30 מאובחן במוגבלות שכלית התפתחותית ברמה בינונית-נמוכה על רקע נזק מוחי אורגני בעל הבנה ברמה יחסית נמוכה, מתקשר במילים בודדות בלבד כגון "אבא" או "תודה", אינו מביע את רצונותיו וצרכיו באופן מילולי, לעיתים נכנס לאי שקט ועל מי שנמצא מולו לנחש מה מפריע לו. מתגורר בדיר מעוני במרכז הארץ. לנדב זוג הורים ואח הגדול ממנו בשנתיים. אמו טיפלה בו במסירות בחייה, חלתה בסרטן ונפטרה. האב ובנו היו חלוקים בדעתם האם עליהם לאפשר לנדב לקחת חלק בלוויה? עובדת סוציאלית שמלווה שנים ארוכות את המשפחה לא ידעה איך לייעץ בנידון. מה לדעתך ירגיש נדב בנוגע לאובדן אמו?

- לאור מגבלתו של נדב הוא לא יחוש דבר שונה בעקבות האובדן
- ייתכן ונדב לא יחוש דבר מה שונה בעקבות אובן אימו, אך אין צורך להתייחס לכך
- נדב ירגיש תחושות של צער וכאב, אך במידה פחותה מאדם ללא מש"ה
- נדב יחוש תחושות צער וכאב דומות במעט לאדם ללא מש"ה
- נדב ירגיש רגשות צער וכאב כמו כל אדם אחר המאבד אדם קרוב

מה תמליץ/י לאיש המקצוע לעשות?

- להמנע בעיסוק ברגשות של נדב בעקבות האובדן על מנת להימנע מהצפה רגשית
- להפחית בעיסוק ברגשות של 2- נדב בעקבות אובדן אימו על מנת להימנע מהצפה רגשית
- אם נדב יזום ניתן לאפשר שיח רגשי אודות האובדן בשפה מוגשת ובהתאם להבנתו את הדברים
- במידה ונדב יביע מצוקה ניתן להתערב ולהעניק לו טיפול רגשי

- ליזום שיח מכון אודות האובדן ולעודד ביטוי רגשי של נדב בשפה מונגשת ובהתאם להבנתו את הדברים

האם תמליץ/י לשלב את נדב בטקסי האבלות?

- טוב יהיה עבור נדב לדבוק בשגרה. לא מומלץ לשלבו בטקסי האבל ולא רצוי להעלות אפשרות זו
- במידה ונדב יזום בקשה, מומלץ לשכנעו לא להשתתף באופן מונגש בחלק מסוים מטקסי האבל
- אם נדב יזום בקשה, ניתן לסייע לו להשתתף באופן מונגש בחלק מסוים מטקסי האבל
- אם נדב יזום בקשה כדאי, אבל לא חייב, לסייע לו להשתתף באופן מונגש בחלק מסוים מטקסי האבל
- לעודד ולסייע לנדב להשתתף באופן מונגש בטקס האבל במידה ונדב מעוניין
- אחר: _____

הערות: _____

סוּוּטְלָנָה, בת 24 מתפקדת ברמת מוגבלות שכלית התפתחותית בינונית, מאובחנת בתסמונת דאון ועיוורון, מתגוררת עם הוריה בביתה. לסוּוּטְלָנָה אח שגדול ממנה בשנה, לוחם ביחידת מסתערבים, הקשר בינו לבין סוּוּטְלָנָה היה הדוק ומשמעותי עברה עד שנפל בעת מילוי תפקידו. לביתה של סוּוּטְלָנָה הגיעו קציני נפגעים למסור למשפחה את הבשורה המרה וללוות אותם בימי השבעה. קציני הנפגעים נדהמו לגלות כי לחלל אחות עם צרכים מיוחדים, ולא ידעו כיצד לבשר לה את הבשורה המרה ואם בכלל זה תפקידן. ההורים הדואבים לא היו מסוגלים להתפנות ולחשוב איך ואם להודיע לסוּוּטְלָנָה. הם עדכנו את הקצינות כי בכוונתם לא לאפשר לסוּוּטְלָנָה להשתתף בלוויה ולא לקחת חלק במנהגי האבלות, וכי הא תשהה בבית דודתה במהלך כל שבעת ימי האבלות הנהוגים לפי הדת. מה לדעתך תרגיש סוּוּטְלָנָה בנוגע לנפילתו של אחיה הלוחם במהלך שירותו הצבאי?

- לאור מגבלתה של סוּוּטְלָנָה, היא לא תחוש דבר שונה בעקבות האובדן
- ייתכן וסוּוּטְלָנָה תחוש דבר מה שונה בעקבות נפילת אחיה בקרב, אך אין צורך להתייחס לכך
- סוּוּטְלָנָה תרגיש תחושות של צער וכאב אך במידה פחותה מאדם ללא מש"ה
- סוּוּטְלָנָה תחוש תחושות צער וכאב דומות במעט לאדם ללא מש"ה
- סוּוּטְלָנָה תחוש רגשות צער וכאב כמו כל אדם אחר המאבד אדם קרוב

מה תמליץ/י לאיש המקצוע לעשות?

- להמנע מעיסוק ברגשות של סוואטלנה בעקבות האובדן על מנת להימנע מהצפה רגשית
- להפחית בעיסוק ברגשות של סוואטלנה בעקבות האובדן על מנת להימנע מהצפה רגשית
- אם סוואטלנה תיזום ניתן לאפשר שיח רגשי אודות האובדן
- במידה וסוואטלנה תביע מצוקה ניתן להתערב ולהעניק לה טיפול רגשי
- ליזום שיח מכון אודות האובדן ולעודד ביטוי רגשי של סוואטלנה

האם תמליץ/י לשלב את סוואטלנה בטקסי האבלות?

- טוב יהיה עבור סוואטלנה לדבוק בשגרה. לא מומלץ לשלבה בטקסי האבל ולא רצוי להעלות אפשרות זו
- במידה וסוואטלנה תיזום בקשה, מומלץ לשכנעה לא להשתתף באופן מוגש בחלק מסוים מטקסי האבל
- אם סוואטלנה תיזום בקשה, ניתן לסייע לסוואטלנה להשתתף באופן מוגש בחלק מסוים מטקסי האבל
- אם סוואטלנה תיזום בקשה כדאי, אבל לא חייב, לסייע לה להשתתף באופן מוגש בחלק מסוים מטקסי האבל
- לעודד ולסייע לסוואטלנה להשתתף באופן מוגש בכל טקסי האבל במידה וסוואטלנה מעוניינת
- אחר: _____

הערות: _____

אלמוג, דייר בן 40 במערך דיור נתמך, מתגורר בדירת שמעוני בשכונת קטמון בירושלים מתפקד ברמת מוגבלות שכלית התפתחותית בינונית, בנוסף, קיים אי שקט פסיכומטורי. שותפו לחדר נפטר במפתיע בתאונת דרכים. צוות הדירה ואנשי הצוות הבכיר (מנהל, עובדת סוציאלית, רכזת הביתן) אינם בטוחים האם וכיצד להודיע לאלמוג, שכן ידוע כי לאלמוג התנהגות מאתגרת וקושי בשליטה בדחפים וקבלת גבולות. ההנחה בקרב אנשי צוות הדיור היא כי עם היוודע דבר מות שותפו לחדר של אלמוג, ודאי ירצה להשתתף בלוויה, אולם בשל התנהגותו המאתגרת אולי עדיף למנוע מאלמוג את הבחירה והסבל, שכן טכנית יהיה מאוד מסובך לקחת אותו ללוויה ולדאוג לשמירה על הסדר במהלכה, כמו כן, התפרצויות של אלמוג עלולות לגרום לאי סדר ולפגוע בטקס המכובד. מה לדעתך ירגיש אלמוג בנוגע לאובדן חברו?

- לאור מגבלתו של אלמוג הוא לא יחוש דבר שונה בעקבות האובדן

- ייתכן ואלמוג יחוש דבר מה שונה בעקבות אובדן חברו, אך אין צורך להתייחס לכך
- -אלמוג ירגיש תחושות של צער וכאב אך במידה פחותה מאדם ללא מש"ה
- אלמוג יחוש תחושות צער וכאב דומות במעט לאדם ללא מש"ה
- אלמוג ירגיש רגשות צער וכאב כמו כל אדם אחר המאבד אדם קרוב

מה תמליץ/י לאיש המקצוע לעשות?

- להימנע מעיסוק ברגשות של אלמוג בעקבות האובדן על מנת להימנע מהצפה רגשית
- להפחית בעיסוק ברגשות של אלמוג בעקבות האובדן על מנת להימנע מהצפה רגשית
- אם אלמוג יזום ניתן לאפשר שיח רגשי אודות האובדן
- במידה ואלמוג יביע מצוקה ניתן להתערב ולהעניק לו טיפול רגשי
- ליזום שיח מכוון אודות האובדן ולעודד ביטוי רגשי של אלמוג

האם תמליץ/י לשלב את אלמוג בטקסי האבלות?

- טוב יהיה עבור אלמוג לדבוק בשגרה. לא מומלץ לשלב בטקסי האבל ולא רצוי להעלות אפשרות זו
- במידה ואלמוג יזום בקשה, מומלץ לשכנעו לא להשתתף באופן מוגש בחלק מסוים מטקסי האבל
- אם אלמוג יזום בקשה, ניתן לסייע לו להשתתף באופן מוגש בחלק מסוים מטקסי האבל
- אם אלמוג יזום בקשה כדאי, אבל לא חייב, לסייע לו להשתתף באופן מוגש בחלק מסוים מטקסי האבל
- לעודד ולסייע ל אלמוג להשתתף באופן מוגש בכל טקסי האבל במידה ואלמוג מעוניין
- אחר: _____

הערות: _____

